

Předmluva

Tato publikace obsahuje faksimili, transkripci a český překlad mongolské didaktické básně *Rasiyan-u qumq-a* „Nádobka nektaru“. Báseň je dílem blíže neznámého mongolského autora, jenž se v kolofonu označil pouze neúplným jménem či pseudonymem Oyutu. „Nádobka nektaru“ si klade za cíl přinést základní poučení o řádu světa – normách správného jednání pro jednotlivé vrstvy společnosti i lidského chování obecně – i o řádu náboženském, v němž se systematicky dotýká základních principů tibetského buddhismu až k nejvyšším stupňům na cestě k dokonalému poznání. Svým uspořádáním odpovídá dobové představě o nezbytnosti propojení náboženského a světského řádu (*šasin törü-yin qoyar yosun*). Celou básní prochází obdiv básníka k jeho literárnímu vzoru, prvnímu známému překladateli buddhistické literatury do mongolštiny, Čojdži Odserovi (počátek 14. století), jehož opakovaně označuje za nejvyšší autoritu v mongolském básnictví. Původ básně lze odhadovat do období počátku 15. – konce 16. století. Jazyk plně odpovídá preklasickému období literární mongolštiny psané mongolským písmem (období od nejstarších písemných památek ze 13. století do přelomu 16. a 17. století). Báseň „Nádobka nektaru“ dosud známe pouze z jediného takřka úplného rukopisu vzniklého v rozmezí druhé poloviny 17. – první poloviny 18. století a z nepatrného fragmentu na březové kůře z první poloviny 17. století objeveného v Charbuchyn balgasu. V 19. století pravděpodobně upadla báseň v zapomnutí. Svým rozsahem (dochováno 317 slok z původních 340) je „Nádobka nektaru“ pravděpodobně nejrozsáhlejší dochovanou původní mongolskou didaktickou básní z preklasického období (do počátku 17. století).¹

Edici básně doplňují stručným úvodem o mongolské didaktické poezii, recepci Čojdži Odsera v dějinách mongolské literatury, paleografických a jazykových zvláštěnostech studovaného rukopisu. Transkripci rukopisu doplňují indexy všech obsažených slov, osobních a místních jmen a rejstříkem

1 Druhou nejrozsáhlejší původní didaktickou básní je pravděpodobně *Oyin-i sayitur geyigüliügči neretü šastir orusiba* čítající 224 čtyřveršových slok (Šongqur 2013). Rozsáhlejší jsou překladová didaktická díla Šāntiděvova *Bodhicaryāvatāra* (Suryaltu 2010) a *Subhāṣitaratnanidhi Sa skya paṇḍita Kun dga' rgyal mtshana* (457 čtyřveršových slok; Jaγunnasutu – Sečenčoytu 1989).

aliterujících se slov. Na překladu básně jsem pracoval v průběhu dvou let. Jedná se o překlad čistě pomocný, jehož primárním účelem je zprostředkovat pokud možno doslovný význam originálu beze snahy vyjádřit v češtině jeho básnické kvality. Z počátku byl pro mne text básně jen velmi špatně srozumitelný a také nyní po mnoha hodinách strávených konzultacemi s mongolskými odborníky zůstává překlad velice nedokonalý a na mnoha místech zcela provizorní. Adekvátní umělecký překlad básně do češtiny, který si by si tato ojedinělá památka nejstarší mongolské písemné literatury dle mého soudu zasloužila, ponechávám nyní budoucímu snažení.

Poděkování: Hlavní poděkování skládám svému milému učiteli, doc. Dž. Luvsandoržovi z Ústavu jižní a centrální Asie Univerzity Karlovy v Praze, který mi jako první otevřel tajemství mongolského písma a klasických mongolských textů a s trpělivostí a vstřícností mne vedl k pochopení veškerých nejasných míst také při překládání textu *Rasiyan-u qumq-a*.

Rád bych vyjádřil srdečné poděkování své školitelce, Mgr. Veronice Zikmundové, Ph.D., která mě provázela po celou dobu studia mongolistiky, vedla mou postupovou, diplomovou a v současnosti doktorskou práci. Děkuji za pečlivé pročtení textu edice *Rasiyan-u qumq-a* a přečetné rady a připomínky k jejímu textu. Za vstřícné konzultace a cenné připomínky k textu vděčím Doc. Danieli Berounskému, PhD.

Nedocenitelnou pomocí při porozumění textu *Rasiyan-u qumq-a* pro mne byly také konzultace s dr. Songqurem z Vnitromongolské akademie společenských věd, prof. Gereljabem z Chöch-chotu a PhDr. Lygžimou Chaloupkovou. Poděkování náleží také pracovníkům knihovny Vnitromongolské akademie společenských věd, zvláště vedoucí dr. Tuyay-a, kteří pro mne po dobu mého pobytu v Chöch-chotu neúnavně vyhledávali a zpřístupňovali vzácné mongolské rukopisy. Za spoluvypracování projektu děkanského grantu, nesčetné odborné i praktické rady a organizační pomoc vděčím Mgr. Michalu Schwarzovi, Ph.D. Svému školiteli, prof. RNDr. Václavu Blažkovi, CSc., děkuji za vedení projektu a poskytnutí zázemí k vědecké práci na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity v Brně. Dr. Erdemtü z Ústřední národnostní univerzity v Pekingu děkuji za stálou inspiraci a podporu při studiu klasických mongolských textů a vstřícnost při přípravě budoucího vydání textu *Rasiyan-u qumq-a* ve Vnitřním Mongolsku.

Poznámka k transkripcím: Pro transkripci mongolského písma používám obecně zavedeného transkripčního systému N. Poppeho (Poppe 1964) v úpravě Dž. Luvsandordže. V bibliografiích a citacích používám cyrilici, v textu zapisuji jména a místní názvy vztahující se k současnému Mongolsku českou

transkripcí. Pro tibetštinu používám Wylieho transliteraci. Sanskrt transliteruji pomocí Mezinárodní abecedy pro transliteraci sanskrtu (IAST), u opakovaně se vyskytujících jmen a pojmů vžitých v češtině upřednostňuji českou transkripci (Nágárdžuna, Šákjamuni apod.). I přes odborné zaměření publikace, avšak s ohledem na předpokládané čtenáře – nesinology jsem pro čínštinu zvolil v textu Standardní českou transkripci namísto *pinyin*, který však používám v bibliografii a odkazech na literaturu.